

FÖRORD

När psalmer ska väljas till kyrkliga handlingar finns det ofta både önskemål och idéer om vad som ska sjungas. Psalmer kan väljas med hänsyn till personlig smak och till tradition i familj och släkt. Idag hämtas också många tips från webbsidor om dop, vigsel och begravning, där man kan finna psalmvalsförslag, i många fall även med ljudfiler. I vissa fall vill dock de berörda ha hjälp med förslag till psalmer. En kommenterad lista över psalmer för kyrkliga handlingar bör kunna vara användbar vid kontakter och planering som en hjälp att presentera både gamla och nya psalmer som kan tala till dem som berörs.

Psalmerna i denna lista är hämtade ur *Den svenska psalmboken 1986 med tillägg* (2002), ps 1-700, och *Psalmer i 2000-talet* (2006), ps 801-966. Urvalet har med några få undantag gjorts ur dessa två böcker, eftersom de finns tillgängliga i flertalet gudstjänstlokaler i Svenska kyrkan. Psalmernas förekomst i tidigare psalmböcker anges med symbolen .

I varje avsnitt presenteras de enskilda psalmerna under delrubriker utifrån psalmens tema och användningsområde. Under varje delrubrik står psalmerna i nummerordning. För varje psalm i listan ges en presentation av texten och musiken samt uppgifter om psalmskaparna liksom bibelhänvisningar med textcitat. När ord av Jesus citeras, anges det med citationstecken. När hänvisningen avser ett längre textavsnitt anges en rubrik, till exempel som vid ps 386: »1 Mos 1: Gud skapar världen«.

Under rubriken Läs vidare ges tips till vidare läsning. Under denna rubrik finns vid varje psalm en hänvisning till kommentarverket *Psalternas väg* i fyra band (2014–2019), ett verk med kommentarer till samtliga psalmer i psb 1986 inklusive tillägget från 2002 och Ps 2000. Fullständiga uppgifter om de källor som nämns finns i förteckningen Källor och litteratur sist i boken. Där finns också register över upphovspersoner.

Drygt hundra psalmer presenteras i denna lista, dels de psalmer som finns under aktuell rubrik i psalmböckerna, dels ett urval psalmer under andra rubriker som är i flitigt bruk och/eller som jag bedömer som värdefulla och lämpliga.

Kungälv våren 2022
Karin Karlsson

INLEDNING

De kyrkliga handlingarna är de gudstjänster som samlar flest besökare i Svenska kyrkan, fler än huvudgudstjänsterna. Man deltar därför att man tillhör familj, släkt eller vänkrets, och för många är det endast vid sådana tillfällen man går i kyrkan. Vid dessa tillfällen blir psalmsången ofta svag och trevande även om kyrkan är välfylld, och alla vill inte eller vågar inte sjunga med. Många psalmböcker får stå öppnade. Eftersom församlingssången kan bidra till delaktighet och gemenskap, är det angeläget att välja psalmer som kan inkludera och inspirera många att sjunga med, även de ovana.

Vid psalmval för kyrkliga handlingar aktualiseras frågor som vilka psalmer är mest bekanta och omtyckta? Vilka av dessa psalmer känns lämpliga och aktuella i vår tid och för olika åldrar? Hur kan nyare psalmer, med nutidens språk i text och ton, berika dessa tillfällen och inbjuda till sång även om man inte hört dem förut?

Igenkänning och tradition är ofta viktigt för de berörda när kyrkliga handlingar planeras. Välkända psalmer kan göra att man känner sig trygg och inkluderad. Inför dop, vigsel och begravning önskas gärna psalmer man känner till och tycker om, även om texterna innehåller ålderdomliga ord och formuleringar eller gudsbilder som man i andra sammanhang knappast skulle acceptera. Äldre psalmer dominerar bland önskemålen men det förekommer det också att nutida psalmer önskas. Psalmer man lärt sig under sin konfirmationstid kanske man vill sjunga även vid sin vigsel och vid sina barns dop. I vissa fall kan melodin upplevas så positivt att psalmen önskas mest för musikens skull. Det kan

ibland också vara så att själva psalmsjungandet är viktigt, viktigare än psalmernas innehåll. Det finns alltså starka skäl att ge plats för det omtyckta och välbekanta, men det är också viktigt att när tillfälle ges introducera nya och okända psalmer med nutida språk i ord och ton som kan ge nya ingångar till den grund psalmerna vilar på.

Det är ofta lämpligt att välja en välkänd psalm som ingångspsalm för att inspirera till sång och delaktighet redan från början. Traditionella vår- och sommarpsalmer är kanske det bästa exemplet. Psalmer med refräng, både gamla och nya, kan också vara ett klokt val, eftersom refrängen blir mer bekant för varje gång den återkommer och kan locka fler att sjunga.

Det finns några psalmer som sjungs vid olika slag av kyrkliga handlingar. Mest av alla sjungs nog ps 297 *Härlig är jorden* men även psalmer av nyare datum som ps 21 *Måne och sol* och ps 791 *Du vet väl om att du värdefull*. Vissa psalmer nämns i mer än ett avsnitt.

Om musiken, instrumentval och utförande

I nutida psalmer har varje text i regel sin egen melodi. Flera psalmer för kyrkliga handlingar delar dock melodi med andra psalmer och sjungs till traditionella koraler. Melodier har valts på detta sätt för att göra det lättare att sjunga för den som inte är kyrkvan. Mot bakgrund av allt glesare kyrkobesök finns det dock skäl att anta att även många traditionella koraler idag är obekanta för många. Det kan vara lika lätt att ta till sig tonspråket i nyare och obekanta psalmer som i äldre psalmer även om man inte hört melodin förut.

Melodierna kommenteras utifrån sångbarhet och stil. Sångbarheten bedöms såväl för gamla som nya psalmer, eftersom även en välkänd psalm kan vara svår att sjunga, till exempel om församlingen är liten och om många är ovana att sjunga. Förekomst av refräng anges.

För varje melodi anges tonart, taktart och tonomfång. Taktart anges på samma sätt som i aktuell bok med undantag för alla brevetakt som anges 2/2 i enlighet med *Psalmvvalslista 2006* av Ragnar Håkanson. Att psalmer går för högt är ett känt problem, och sänkningarna kan ibland vara motiverade. Efter tonomfånget anges i vissa fall LÅG vilket är en hänvisning till *Den svenska koralboken. Urval i lägre sättningar*, och i några fall »alt. tonart« där psalmen inte ingår i detta urval. Denna koralboksutgåva har kompletta spelsatser i lägre tonarter till 191 av de 325 psalmerna i psalmbokens första, ekumeniska del.

Instrument bör väljas utifrån psalmens karaktär och stil men också med hänsyn till önskemål, församlingens storlek och lokalen med dess akustik. Orgel är ett viktigt instrument till församlingssång, som ensamt instrument överlägset alla andra eftersom det genom sin klangrikedom och sitt stora frekvensområde ger ett unikt stöd för sång och ett självklart val till många psalmer. Många stilar finns dock företrädda i nya psalmer, och andra instrument än orgel kan vara att föredra till melodier exempelvis i vis- eller jazzstil. Vid pianospel till psalmer i stora kyrkorum är det en fördel om elbas eller annat basinstrument kan finnas med för att förstärka stödet av sången. Om psalmens melodi ingår i ackompanjemanget är det viktigt med försångare eller melodispel på ett soloinstrument.

Förspel ger möjlighet till presentation av den psalm man just ska sjunga, extra viktigt

när psalmen är ny. Melodin bör presenteras tydligt, och en genomspelning av melodin som triospel eller på ett soloinstrument är ofta en bättre introduktion av en ny psalm än en aldrig så väl utförd improvisation.

Om en önskad psalm upplevs som alltför svår eller krävande för församlingssång, kan den givetvis sjungas av en solist eller en ensemble.

Läs vidare: Axelsson; Bohlin s. 195; Engström s.127; S Å Selander 2006.

PSALMER FÖR DOPGUDSTJÄNST

Dopen i Svenska kyrkan är i många fall en viktig kontaktyta mellan den lokala kyrkan och unga familjer och dessas nätverk. Musiken kan bidra till en positiv upplevelse av dopet som inbjuder till framtida kontakter med kyrkans olika verksamheter, och det är därför angeläget att dopmusiken får tillräckliga resurser.

Dopgudstjänster innehåller enligt kyrkohandbokens ordning tre psalmer, men det finns visst utrymme för variationer och möjligheter att tillgodose familjernas önskemål. Kyrkorummets karaktär och dopföljets storlek har betydelse för hur dopgudstjänsten utformas. För psalmval och musik vid dop finns därför inga tumregler som är generellt giltiga. Om dopet sker i en liten krets kanske man samlas kring dopfunten och sjunger till gitarr eller a cappella, men om kyrkan fylls av släkt och vänner kan den stora läktarorgeln passa bättre. Därför ges inga konkreta förslag till instrumentval för varje psalm.

Synen på barndop skiljer sig mellan de kyrkor som antagit den ekumeniska psalmboksdelen, och flertalet doppsalmer är därför placerade i psalmböckernas andra del, som är samfundsanknuten. I psb 1986 och i Ps 2000 står följande psalmer under rubriken Dop: Ps 68–69 och ps 378–386, samt ps 897–901 och ps 928–929. Här nämns även ett antal psalmer som står under andra rubriker i psalmboken

Läs vidare: S Å Selander 2011 s. 81–114.

Åldersneutrala doppsalmer

Vissa doppsalmer kan ses som neutrala i fråga om ålder och passar därför bra vid såväl barn- som vuxendop.

386 Upp ur vilda, djupa vatten

I denna psalm förenas skapelseteologi med dopteologi och vattnet är i fokus. Texten är berättande och börjar i det »vilda, djupa vatten« som allting skapades ur. Gud beskrivs som kärleksfull och närvarande. Andra versen beskriver dopvattnet som tecknet på Guds oändliga kärlek, och tredje versen visar på barnskapet hos Gud för alla som är döpta. Tillsammans tackar vi Gud som genom dopet »lyfter nya släkten i sin famn«. I sista versen beskrivs Guds ord som källor som flödar för oss alla. Refrängen inpräntar att flodens vatten ständigt ger liv åt allt skapat och att dopets vatten är livets vatten, tecknet på Guds

närvaro. Originaltexten skrevs 1965 av Fred Kaan, engelsk teolog och psalmförfattare, och översattes 1977 av Britt G. Hallqvist, författare och översättare, som kompletterade originalet med den fjärde versen. Originalet inleds *Out of deep, unordered water*.

Musiken är en tysk 1700-talskoral i arrangering från 1800-talet av Wilhelm Henry Monk, engelsk kyrkomusiker och tonsättare. Det är en pampig orgelkoral, ny för Sverige i psb 1986. Genom upprepningar och sekvenser blir melodin lätt att uppfatta och lära in, men den är röstkrävande genom sitt stora tonomfång och sina stora språng.

♪ Tonart Ass, taktart 2/2, tonomfång Ass-Dess".

AΩ 1 Mos 1 Gud skapar världen * Jer 17:7-8
 Välsignad den man som sätter sin lit till Herren, som litar helt till Herren. Han blir som ett träd planterat nära vatten. Det sträcker sina rötter mot bäcken. Det har inget att frukta av hettan, bladen är alltid gröna. Det ängslas inte under torra år, upphör inte att bära frukt * Mark 10:14 Låt barnen komma hit till mig och hindra dem inte: Guds rike tillhör sådana som de * Rom 6:4
 Genom dopet har vi alltså dött och blivit begravda med honom för att också vi skall leva i ett nytt liv, så som Kristus uppväcktes från de döda genom Faderns härlighet * Upp 22:1 Och han visade mig en flod med livets vatten, klar som kristall, som rann från Guds och Lammets tron.

📖 Cec:144 * PoS:801

Läs vidare: Psalmernas väg bd 2 s. 453; Harling 2007 s. 161.

723 När du ser en droppe glittra

Psalmen riktar sig till alla som finns med vid dopet, inte enbart till den som döps. Droppen är utgångspunkten, en enda droppe som man ser glittra på en florstunn tråd i ett spindelnät. Den som har ett öppet sinne kan se mycket mer än själva droppen, nämligen att det som är skört och litet kan bära upp det stora: hela jorden och hela himlen. De droppar som faller ner i dopfunten bildar tillsammans dopvattnet och bär på löften »om en framtid nära Gud, om ett liv i tro och glädje«. Dopfunten är grund, men i själva dopet finns »evighetens djup« Så samlas många droppar och bildar en flod som strömmar ut i havet och blir till vågor mot en strand. Bildspråket är väl genomarbetat med en tydlig stegring; först en enda droppe, så droppar tillsammans i dopvattnet och till sist ett oändligt antal droppar som bildar flod och hav. Här finns anspelningar på

många bibelavsnitt om vatten, och i sista versen får bilderna av dropparna och vattnet sin tillämpning på oss alla tillsammans när subjektet blir vi: »Också vi skall finna vägen mot Guds rikets vackra kust«.

Psalmen är skriven 1978 av Holger Lissner, dansk präst och psalmskapare, först till »Fjäriln vingad-melodin«. 1984 skrev han den melodi vi nu sjunger. Texten översattes 1996 av Per Harling, präst, musiker, psalmskapare och översättare. Originalen inleds *När du ser en dråbe glimte*. Melodin är enkel och sångbar. Åttodelarna gör framställningen mjuk och levande och fångar upp glittret i texten. Tempot bör vara lugnt för att texten ska bli tydlig.

♪ Tonart C, taktart 4/4, tonomfång C'-D"

AΩ 1 Mos 2:10 En flod rinner upp i Eden och bevattnar trädgården. Sedan delar den sig i fyra armar * Rom 12:4-5 Ty liksom vi har en enda kropp med många lemmar [...] så utgör vi, fast många, en enda kropp i Kristus * 1 Kor 12:13 Med en och samma Ande har vi alla döpts att höra till en och samma kropp * Gal 3:27-28 Alla är ni nämligen genom tron Guds söner, i Kristus Jesus. Är ni döpta in i Kristus har ni också iklätt er Kristus. Nu är ingen längre jude eller grek, slav eller fri, man eller kvinna. Alla är ni ett i Kristus Jesus * Upp 22:1 Och han visade mig en flod med livets vatten, klar som kristall, som rann från Guds och Lammets tro

Läs vidare: Psalmernas väg bd 4 s. 45; Harling 2017 s. 34

724 Gud Fader har skapat mig

I psalmen, som är skriven i jag-form, är det den döpte som själv förklarar dopets innebörd. Psalmen är trinitarisk med en vers om Gud, en om Kristus och en om den heliga Anden. I första versen framhävs dopet som ett tecken på samhörighet med Gud, uttryckt bland annat genom att »han vet mitt namn«. Hela

skapelsen får plats »i Guds famn«, en bild för omsorg och kärlek. Andra versen handlar om Guds son, Jesus Kristus, som går bredvid mig och stöder mig, »han vet hur jag mår«. Att Jesus lyfter upp mig om jag faller i en grop är en enkel bild för att han förlåter mina fel och brister. Den tredje versen handlar om den heliga Anden som är osynlig men som alltid finns med mig. Varje vers avslutas med refrängraden »Ja, det får jag minnas alltsedan mitt dop«. Åldersmarkörer saknas helt, och psalmen kan därför sjungas vid alla dop. Texten handlar om hela livet och kan sjungas i många sammanhang, även i gudstjänst när temat är Vårt dop och vid förnyelse av doplöften.

Psalmen är skriven före 1996, texten av Eva Norberg, författare och översättare, och musiken av Mats Åberg, kyrkomusiker och tonsättare. Melodin har mjuk visstil. Omfånget är stort och röstkrävande.

♫ Tonart Ess, taktart 6/8, tonomfång Bess-Ess", alt tonart: Dess

AΩ Jes 43:1 Var inte rädd, jag har friköpt dig, jag har gett dig ditt namn, du är min * Mark 2:10 Människosonen har makt att förlåta synder här på jorden * Kol 1:13-14 Genom Sonen har vi friköpts och fått förlåtelse för våra synder.

Läs vidare: Psalmernas väg bd 4 s. 46.

899 Innan

Psalmen visar på Guds närvaro och beskydd från livets allra första början och genom hela livet. Den är skriven som ett samtal med

Gud, där Gud tilltalas *du* men inte nämns vid namn. Det finns en stor trygghet i att bli kallad vid namn, att få vila i Guds famn, att få bli vaggad till ro och att ha ett hem. Upprepningen av ordet *innan* ger intensitet och ramar in verserna. Språket är poetiskt och innerligt men ändå enkelt, och bilderna är tydliga. Texten innehåller bibelreferenser som kan fördjupa upplevelsen, men den är uttrycksfull även bortsett från dessa. Psalmerna står under rubriken *Dop* men dopet nämns inte uttryckligen, och den kan sjungas vid många fler tillfällen, bland annat vid konfirmation.

Psalmen är skriven av Tomas Boström, metodistpastor, musiker, psalmskapare och översättare. Melodin är skriven som en enkel visa med synkoper och med en mjukhet som smälter väl samman med texten. Sångbarheten är god med bekvämt omfång och enkla intervall.

♫ Tonart C, taktart 4/4, tonomfång C'-C".

AΩ 1 Mos:1-10 Gud skapar världen * Psalt 139:13-16 Du skapade mina inälvor, du vävde mig i moderlivet. Jag tackar dig för dina mäktiga under, förunderligt är allt du gör. Du kände mig alltigenom, min kropp var inte förborgad för dig, när jag formades i det fördolda, när jag flätades samman i jordens djup. Du såg mig innan jag föddes, i din bok var de skrivna, de dagar som hade formats innan någon av dem hade grytt * Jes 49:1 Herren kallade mig redan i moderlivet, han nämnde mig vid namn redan i min mors sköte.

Läs vidare: Psalmernas väg bd 4 s. 202.